

Bognoter

Igor Bestusjev-Lada, *Verden år 2000*, København: Politisk Revy, 167 s., 145,00 kr.

Fremtidsvisioner har en lang tradition i sovjetisk litteratur. Siden revolutionen har mere eller mindre regimetro forfattere søgt at give bud på, hvorledes det kommunistiske utopia ville tage sig ud. På trods af den udvikling, der kan spores som en følge af den almene politisk-kulturelle udvikling i det sovjetiske samfund, er de fleste fælles om hyldesten til urbaniseringens og industrialiseringens velsignelser.

Igor Bestusjev-Lada's bog *Verden år 2000*, skrevet som et bestillingsarbejde til et tysk forlag, kan ses som en fortsættelse af denne tradition. Men kun til en vis grad. Han er tydeligvis et barn af den social-videnskabelige tradition, der er udviklet i Sovjetunionen siden midten af 1960'erne, hvor socialvidenskaberne igen blev officielt accepteret efter at have været bandlyst i hele Stalinperioden. Dette kommer til udtryk i bogens forsøg på at forene sovjetmarxismens officielle politiske værdier med de begrænsninger for industriel vækst og urbanisering, der længe har været erkendt i vestlig socialvidenskab. I bogens 10 kapitler fremlægges således en analyse af de farer og modsætninger, menneskeheden står overfor i form af krigsfare, overbefolkning, ressourcemangel, økologiske katastrofer, overurbanisering, kulturel underudvikling og tab af kontrol med den teknisk-videnskabelige udvikling.

Bogen illustrerer klart de problemer, det giver at forene et kommunistisk utopia med de objektive grænser for vækst. I den forstand er den interessant. Den har imidlertid to afgørende svagheder. For det første søger forfatteren ikke seriøst at diskutere de problemer, den uhæmmede vækst har givet anledning til i det sovjetiske samfund. Det er skuffende, fordi sådanne kritiske analyser faktisk findes i Sovjetunionen idag. For det andet søger han at reducere de fleste problemer i verden til spørgsmål om et socio-økonomisk system (kapitalisme versus socialisme). Hermed mister han chancen for det, der kunne være en interessant diskussion af de udviklingsproblemer (politiske, økologiske, moralske, kulturelle og så videre), der eksisterer uafhængigt af samfundssystemer.

Ole Nørgaard

Knud Jacobsen, *Sygdom er vi sammen om*, Gerlev Idrætshøjskole: Forlaget Bavnepanke, 1984, 64 s., 46,50 kr.

Sygdom er vi sammen om er en debatbog om mødet mellem brugeren og lægen. I bogen videregives erfaringer fra eksperimenter i et „almen praksis laboratorium“, nemlig i en lægepraksis på en kostskole, hvor elever og lærere igennem 8 år har givet tilbagemeldinger til Knud Jacobsen om hans forsøg med en ligeværdig samarbejdsform mellem patienter og læge. Nu bringer han erfaringerne ud til debat.

Bognoter

Igor Bestusjev-Lada, *Verden år 2000*, København: Politisk Revy, 167 s., 145,00 kr.

Fremtidsvisioner har en lang tradition i sovjetisk litteratur. Siden revolutionen har mere eller mindre regimetro forfattere søgt at give bud på, hvorledes det kommunistiske utopia ville tage sig ud. På trods af den udvikling, der kan spores som en følge af den almene politisk-kulturelle udvikling i det sovjetiske samfund, er de fleste fælles om hyldesten til urbaniseringens og industrialiseringens velsignelser.

Igor Bestusjev-Lada's bog *Verden år 2000*, skrevet som et bestillingsarbejde til et tysk forlag, kan ses som en fortsættelse af denne tradition. Men kun til en vis grad. Han er tydeligvis et barn af den social-videnskabelige tradition, der er udviklet i Sovjetunionen siden midten af 1960'erne, hvor socialvidenskaberne igen blev officielt accepteret efter at have været bandlyst i hele Stalinperioden. Dette kommer til udtryk i bogens forsøg på at forene sovjetmarxismens officielle politiske værdier med de begrænsninger for industriel vækst og urbanisering, der længe har været erkendt i vestlig socialvidenskab. I bogens 10 kapitler fremlægges således en analyse af de farer og modsætninger, menneskeheden står overfor i form af krigsfare, overbefolkning, ressourcemangel, økologiske katastrofer, overurbanisering, kulturel underudvikling og tab af kontrol med den teknisk-videnskabelige udvikling.

Bogen illustrerer klart de problemer, det giver at forene et kommunistisk utopia med de objektive grænser for vækst. I den forstand er den interessant. Den har imidlertid to afgørende svagheder. For det første søger forfatteren ikke seriøst at diskutere de problemer, den uhæmmede vækst har givet anledning til i det sovjetiske samfund. Det er skuffende, fordi sådanne kritiske analyser faktisk findes i Sovjetunionen idag. For det andet søger han at reducere de fleste problemer i verden til spørgsmål om et socio-økonomisk system (kapitalisme versus socialisme). Hermed mister han chancen for det, der kunne være en interessant diskussion af de udviklingsproblemer (politiske, økologiske, moralske, kulturelle og så videre), der eksisterer uafhængigt af samfundssystemer.

Ole Nørgaard

Knud Jacobsen, *Sygdom er vi sammen om*, Gerlev Idrætshøjskole: Forlaget Bavnepanke, 1984, 64 s., 46,50 kr.

Sygdom er vi sammen om er en debatbog om mødet mellem brugeren og lægen. I bogen videregives erfaringer fra eksperimenter i et „almen praksis laboratorium“, nemlig i en lægepraksis på en kostskole, hvor elever og lærere igennem 8 år har givet tilbagemeldinger til Knud Jacobsen om hans forsøg med en ligeværdig samarbejdsform mellem patienter og læge. Nu bringer han erfaringerne ud til debat.

Det ligeværdige møde mellem brugeren/patienten og lægerne kalder han også et demokratisk lægearbejde. Nøgleordet i det for tiden autoriserede lægesystems ideologi er ordet indeni. Sygdom er noget, der foregår inden i mennesket. Sygdom er en skavank ved det enkelte menneske, det enkelte organ. Derfor har lægerne udviklet specialer i de forskellige dele af kroppen. Knud Jacobsen er efter mange års virke som praktiserende læge nået frem til en anden opfattelse, nemlig at sygdom kun kan forstås ud fra omgivelserne. Nøgleordet i den opfattelse er altså ordet udenom. Som demokratisk læge arbejder man ud fra den sygdomsopfattelse, som giver folk de bedste handlemuligheder – og det er udenom-modellen. Mens indenimodellen gør folk afhængige af eksperterne og nedsætter deres egne handlemuligheder, så viser udenom-modellen altid ud mod ting i livssituationen, som er forkert, som skal laves om.

Knud Jacobsen definerer sundhed som at tage vare på sin livssituation, så den bliver til størst mulig glæde for en selv og for de mennesker, man har et skæbnefællesskab med. Han kritiserer WHO's definition af sundhed, „fysisk, psykisk og socialt velvære“, idet han mener, at velværet opnår man ved at gå med strømmen, ikke have konflikter, ikke lave oprør, ikke ændre på sin situation: Sundhed er altså det samme som absolut tilpasning.

Ved den demokratiske konsultation skal lægens viden og magt anvendes til gavn for brugeren, således at brugeren bliver klogere, dygtigere, mere uafhængig af lægen gennem møderne og klar over sine egne handlemuligheder. For at brugeren ikke skal mindes om lægens magt hele tiden, er det vigtigt at indrette sit venteværelse, sit konsultationslokale uden magtsymboler, dvs. uden det store skrivebord, med ens stole osv. Endvidere er det vigtigt, at brugeren har en kammerat med til at støtte sig over for den ekspert, som lægen jo er. Så er der to til at prøve at fange undervisningen, til at stille opklarende spørgsmål, til at huske, om alting er kommet med, og det vigtigste er nok, at der er to til at hjælpe hinanden med at finde handlemuligheder i brugerens hverdag.

Knud Jacobsen har budskaber til forskellige målgrupper: Til brugerne, at de skal stille større krav til lægerne: „Vi vil handle, ikke behandles“. Til de studerende, at de skal kræve en ligevægt i undervisningen, således at ikke al undervisning drejer sig om indeni-modellen. Til behandlerne, at vi som eksperter må lære at undervise, således at vor viden bliver en del af patienternes forudsætninger for selv at træffe beslutninger om, hvilken handling der er den relevante. Til administratorer og politikere, at de skal organisere uddannelse og lægehuse, således at rammerne fremmer et demokratisk lægearbejde.

Som praktiserende læge og som underviser af medicinske studenter mener jeg, at de ovenfor nævnte sygdomsforståelser (indeni- og udenom-modellen) kompletterer hinanden. Afhængig af hvor i sundhedsvæsenet man arbejder som læge, vil man bevidst eller ubevidst arbejde med den sygdomsforståelse, som nu passer til de handlemuligheder, man har. I dag er der stort set kun undervisning i den organspecifikke model, og det er her, at universitetet indtil nu har svigtet. I undervisning af de medicinske studenter bør der derfor være undervisning i begge sygdomsforståelser. Først herved vil lægen blive i stand til at vurdere, om den enkelte situation på hospital eller i almen praksis med den enkelte patient egner sig til indeni-modellen eller udenom-modellen. Som det fungerer nu, er der ikke noget valg, da de

nyuddannede læger kun kender indeni-modellen. Derfor er det vigtigt, at Knud Jacobsens debatbog bliver læst af brugerne, studerende, behandlerne, administratører og politikerne.

Hanne Hollnagel

Marianne Katrup, Birgit Petterson og Karin Helweg-Larsen (red.), *Kvinden som patient*, København: Lindhardt og Ringhof, 1984, 216 s., 98,00 kr.

Det kan være svært at kritisere en bog, når man er rørende enig med alle indlæg, og når selve emnet er ens egen kæphest – men alligevel var der ved gennemlæsningen ting, som jeg studsede over. Hvis bogen skulle leve op til sin titel, skulle kvindelige patienter være repræsenteret. Kvindelige patienter er ikke alene kvinder, men også patienter, dvs. personer i en meget sårbar og svag position, fordi de er syge og derfor mange gange svagelige. Som patient er man udsat for et fysisk og psykisk pres, fordi man er bange for at få eller for at ende i en kronisk sygdomstilstand. Men som kvinde er der en ekstra grund til at føle sig magtesløs. Det lyder måske hårdt og usolidarisk med de kvinder, som har gjort et stort og godt stykke arbejde ved at tage dette meget relevante emne op, men vi må som kvinder passe på ikke selv at blive ædt op af den „teknificerede lægeverden“. Som kvinder må vi ikke bygge vor karriere og forskningsområde op ved at tingsliggøre vore medsøstre. Jeg kan godt forstå, at det kan være svært at få de kvindelige patienters synsvinkel frem, men den mangler/savnes.

Bogen er godt skrevet, let læselig, og emnet er meget relevant. Bogen er redigeret således, at de forskellige kapitler refererer til hinanden. Det virker altså ikke som en masse indlæg, der er hæftet sammen. Når det er sagt, vil jeg indrømme, at jeg var lidt skuffet over, at 17 ud af 22 artikler handler om reproduktion, dvs. om fødsel, fertilitet, fosterskader osv. Det er ikke fordi artiklerne ikke er gode, tværtimod. Men en bog med titlen „Kvinden som patient“ burde uddybe andre kvinderelevante emner, såsom „kvinder og depression“, „kvindelige læger“, „kvindelige patienter“ og „kvindelige ansatte“ noget mere, end tilfældet er. Jeg ser frem til gruppens næste bog.

Janine Morgall